การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้าน บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวอารียา วุฒิพงษ์ปรีชา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

อารียา วุฒิพงษ์ปรีชา : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา โกรดิ , 151 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการคือ 1)กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่การมีกองทุน ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน กระบวนการพึ่งพาตนเอง เศรษฐกิจของหมู่บ้านได้รับการกรุตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน และความมีศักยภาพและความเข้มแข็ง 2)ปัจจัยด้านบวกและลบที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมาย ตามข้อ 1 3)การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ 4) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

การประเมินใช้หลักการตามแบบ CIPP Model ได้แก่บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ระหว่างเดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนกันยายน 2545 จากแบบรายงานบริบทรวม 12 แบบ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรร้อยละ 50 ของครัวเรือน การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์และการจัดเวทีชาวบ้าน

ผลการประเมินโครงการ พบว่า 1)ระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบรรลุตามเป้าหมายภายในระดับที่น่าพอใจ มีการเรียนรู้พึ่งพาตนเอง ใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ยังต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำจากภาครัฐอยู่ 2)ปัจจัยด้านบวก คือมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้คำแนะนำในการจัดระเบียบกองทุนและประสบการณ์จากการที่หมู่บ้านมีกองทุนเดิม ส่วนปัจจัยด้านลบคือไม่มีคนที่เข้ามาช่วยการบริหารจัดการกองทุน เนื่องจากไม่มีค่าตอบแทน เสียเวลาประกอบอาชีพของตน การมีหนี้สินเดิมทำให้การชำระหนี้คืนเงินกู้ไม่ตรงเวลา ทำให้ศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทุนไม่ดีเท่าที่ควร เป็นต้น

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
- รองศาสตราจารย์ ดร. องค์การ อินทรัมพรรย์
- อาจารย์ ดร.พัฒนา กิติอาษา ผู้สอนชุดวิชาการวิจัยชุมชน
- อาจารย์สุริยา สมุทคุปติ์ ผู้สอนชุดวิชาการวิจัยชุมชน
- รองศาสตราจารย์ ดร. คณิต ไข่มุกด์ ผู้สอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- รองศาสตราจารย์ ดร. ไท ทิพย์สุวรรณกุล ผู้สอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา โกรดิ อาจารย์ที่ปรึกษา
- นายเอกราช ญาณอุบล พัฒนากรตำบลพะเนา
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

อารียา วุฒิพงษ์ปรีชา

สิงหาคม 2545

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา _____
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลัดดา โกรดิ)

กรรมการสอบ _____
(อาจารย์ ศุภกฤษฎิ์ นิวัฒนากูล)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

_____
(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
วันที่ 7 ต.ค. 2545 เดือน _____ พ.ศ. 2545

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
หน้าอนุมัติ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ภูมิหลัง	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี	2
4. วิธีการดำเนินงาน	5
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	5
6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	7
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	9
3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่	13
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	14
7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซิพพ์โมเดล	15

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)	**หน้า**
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	18
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ	20
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	25
1. วิธีการประเมินโครงการ	25
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	27
3. ตัวแปรและตัวชี้วัด	27
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน	32
5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	34
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	35
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	37
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	37
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	46
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้	49
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	50
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	55
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	55
2. วิธีการดำเนินการ	55
3. ผลการดำเนินงาน	55
4. สรุป อภิปรายผล	56
5. ข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม	60
ภาคผนวก	61
ภาคผนวก ก. แบบรายงาน 1-12	62
-แบบรายงาน 1-12	63

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ข. เอกสารที่เกี่ยวข้อง	139
-ระเบียบกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ 7 ตำบลพะเนา	140
-รายชื่อคณะกรรมการกองทุนบ้านมะเริงใหญ่ หมู่ 7	146
-แผนที่แสดงตำแหน่งของแต่ละหมู่บ้าน ตำบลพะเนา	147
-แผนที่แสดงลักษณะการตั้งที่อยู่บ้านมะเริงใหญ่	148
-ภาพผู้นำชุมชน บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ 7	149
-ภาพแสดงลักษณะพื้นที่เพาะปลูกและสภาพแวดล้อมบ้านมะเริงใหญ่	150
ประวัติผู้เขียน	151

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญตาราง

แผนภาพที่		หน้า
1	การประเมินในด้านต่าง ๆ ในรูปแบบ CIPP ของหมู่บ้าน	26

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ 1
บทนำ

1. ภูมิหลัง

ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนโดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างความภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

หมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนพร้อมกับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว เพื่อที่จะให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดจึงสมควรที่จะมีการประเมิน และผู้ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตของกองทุนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมิน โครงการในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 นี้มาได้ระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนบ้านและชุมชนเมือง บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ในประเด็นต่อไปนี้

2.1.1 บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้หรือสวัสดิการของสมาชิก

2.1.2 บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

2.1.3 บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตัวเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

2.1.4 เศรษฐกิจของบ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ได้รับการกระตุ้นแผนภูมิคุ้มกัน

2.1.5 ประชาชนในบ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 2.1 ว่ามีอะไรบ้าง

1.3 เพื่อศึกษากระบวนการการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้และเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันในหมู่บ้าน ตำบล

1.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในบ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน ได้แก่ Scriven, Stake และ Stufflebeam ซึ่งจะได้อธิบายโดยละเอียดลำดับต่อไป

1. รูปแบบการประเมินของสคริพเวน (Scrivsen's Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งสคริพเวนได้สร้างแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดของไทยเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกัน ซึ่งจำแนกการประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผล

1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้นแต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาพิจารณาในการตัดสินคุณค่าด้วย

นอกจากนี้สคริพเวนยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออก คือ การประเมินคุณค่าภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการประเมินความคุ้มค่าเป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. รูปแบบการประเมินขนองสเตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สเตกได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติคือ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

2.1 มิติที่เป็นสิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต

2.2 มิติที่เป็นส่วนการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถสังเกตได้ และการตัดสินใจเชิงปริมาณ

3. รูปแบบการประเมินซิพพ์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท และได้ประยุกต์ใช้กับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ต. พะเนา ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้กู้) คือ

3.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ คือ การประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ คือ การประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ซิพพ์โมเดล **(CIPP Model)** ซึ่งมีอักษรย่อดังต่อไปนี้

C	ย่อมาจาก	**CONTEXT**	คือ	บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	**INPUT**	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	**PROCESS**	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	**PRODUCT**	คือ	ผลผลิต

เมื่อนำซิพพ์โมเดล มาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในกองทุนหมู่บ้าน สามารถแสดงรายละเอียดได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

หน่วยการประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน			
	C	I	P	P
ระดับหมู่บ้าน	C1= ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน C2 = สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน C3=สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน C4 = วัฒนธรรม ประเพณี C5=โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ C6 = ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่ม และภูมิปัญญาท้องถิ่น C7 = โครงการพัฒนาที่ผ่านมา C8 = ความเข้มแข็งของชุมชน	I1 = นโยบายรัฐบาล ระเบียบ แนวทางปฏิบัติจากส่วนกลาง (ปรัชญา วัตถุประสงค์หลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมระเบียบต่างๆ...) I2 = การประชาสัมพันธ์ (ระดับประเทศ/ระดับจังหวัด/ระดับอำเภอ) I3 = คณะอนุกรรมการที่เกี่ยงข้องระดับอำเภอ I4 = คณะกรรมการกองทุน(การได้มา,คุณสมบัติ) I5 = การเตรียมพร้อม/สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการของกองทุน I6 = เงินกองทุน 1 ล้านบาท I7 =เงินทุนสะสมอื่นๆตามระเบียบฯ หมวด 6ข้อ23 (2-18) I8 = บัญชีกองทุนหมู่บ้าน	PC1 = การจัดระเบียบกองทุน (ทุกระเบียบ) PC2 = การจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุน PC3 = ระบบบัญชีกองทุน PC4 = กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน PC4.1= การรับสมัคร PC4.2 = การหมดสภาพ PC4.3 = ประเภทสมาชิก PC4.4 = การทำทะเบียนสมาชิก PC5 = กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน PC5.1 = การคัดเลือกผู้กู้ PC5. 2 = การจัดทำเอกสารประกอบการกู้ PC5.3 = โอนเงินให้ผู้กู้ PC5.4 = รับชำระหนี้ PC6 = การส่งเสริมการใช้เงินกู้ PC6.1 = การแนะนำวิธีทำธุรกิจ PC6.2 = การช่วยหาตลาด PC7 = การตรวจสอบการใช้เงินกู้ PC8 = การจัดทำรายงานของคณะกรรมการและเผยแพร่ผลดำเนินงาน PC9 =การจัดสรรผลประโยชน์ PC10 = การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยนักศึกษากองทุนและกิจกรรมอื่น ๆ	PD1 = จำนวนสมาชิกกองทุน PD2 = จำนวนผู้ได้เงินกู้ PD3 = ยอดเงินที่ให้กู้ PD4 = จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด PD5 = ยอดชำระ คืนตามกำหนด PD6 = กองทุนสะสม (ความเคลื่อนไหว) ณ เดือนสิงหาคม PD7 = การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ PD8 = ทัศนคติชุมชนต่อกองทุน (กรรมการ, กิจกรรมฯ) ต่อบัญชีกองทุน PD9 = การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ PD10 = ความสามารถในการพึ่งตนเอง PD11 = ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน
ระดับรายบุคคล (ผู้กู้)	C9 = อาชีพเดิม (หลักและรอง) C10 = สมาชิกในครอบครัว C11 = สภาพการอยู่อาศัย C12 = รายได้ของครอบครัว C13 = หนี้สินของครอบครัว	I9 = จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ I10 = จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือการกู้ I11 = สถานที่ในการประกอบอาชีพ I12 = วัสดุอุปกรณ์ I13=ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ I14 = จำนวนแรงงาน I15 = วัตถุดิบ	PC11 = การใช้จ่ายเงินกู้ PC12 = การหาความรู้เพิ่มเติม PC13 = การหาตลาด PC14 = การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน	PD12 = ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ PD12.1 = ผลโดยตรง PD12.2 = ผลโดยอ้อม

4. วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ต. พะเนา อ. เมือง จ. นครราชสีมา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่นที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน
3. ใช้ชิพพ์โมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
5. ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4
6. ลงมือเขียน บทที่ 1 , 2 , 3 , 4 , 5 บรรณานุกรม และภาคผนวกจนเสร็จสมบูรณ์ตามแนวทางที่มีคำอธิบายใน ชุดสารนิพนธ์ ในโครงร่าง ที่เป็นชุดภาคผนวก หมายเลข 1

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาครั้งนี้จะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อให้ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. เพื่อให้ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจถึงปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินการของกองทุนฯ
3. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านฯ และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่างๆระดับหมู่บ้าน
4. เพื่อให้ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบได้

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนหมู่บ้าน บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ซึ่งมาจากกองทุนหมู่บ้าน

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ที่สมัครเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง สมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ที่ได้รับการคัดเลือด ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อบังคับ จำนวน 15 คนโดยทั้ง 15 คน จะมีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบดังนี้ คือ

1.	ประธานกองทุนหมู่บ้าน	1	คน
2.	รองประธานกองทุนหมู่บ้าน	1	คน
3.	เลขานุการกองทุน	1	คน
4.	ผู้ช่วยเลขานุการกองทุน	1	คน
5.	เหรัญญิก	1	คน
6.	ผู้ช่วยเหรัญญิก	1	คน
7.	กรรมการ	9	คน

ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้เป็นประธานกองทุนหมู่บ้าน

ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ระเบียบข้อบังคับและกฎเกณฑ์ของหมู่บ้าน บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ซึ่งกำหนดขึ้นโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 โดยมีระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 เป็นต้นแบบในการวางแนวทางระเบียบกองทุน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ 2
เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำวิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองกรณีศึกษา บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวม ทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสรุปได้เป็น 9 ด้าน ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบซิพพ์โมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทำด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การบริหารการจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน

3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

4. การติดตามการประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

5. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

6. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยภูมิปัญญาของตนเอง

7. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

8. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

9. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาอธิปไตยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน

2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองมีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแต่ละชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

4. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2)

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมนเมืองแห่งชาติ

1. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ" โดยมีชื่อย่อว่า "กทบ."

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่ง คราวละสองปี และอาจได้รับการแต่งตั้งได้อีก

3. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. เป็นบุคคลล้มละลาย
4. คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
5. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
6. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

4. การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมทั้งหมด

5. คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย
2. กำหนดแผนการจัดการหาเงินทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
4. กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ
5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษา จัดหา
6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและบริหารกองทุน
7. แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน

8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้

9. เพื่อประโยชน์ ในการบริหารอาจมีคำสั่งให้ข้าราชการ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปรกติ

10. รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11. การประชุมของอนุกรรมการให้นำข้อ 9 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการโดยอนุโลม

12. ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ได้เบี้ยประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

13. ให้มีสำนักงาน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

14. สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน

4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุน

5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์การต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อม

6. จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน

7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน

8. ให้การสนับสนุนปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน

9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนและรายงานผลต่อคณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
11. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 กล่าวว่า

1. จะต้องมีครัวเรือนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
3. วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมนเมืองแห่งชาติ
(ฉบับที่2) พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และอาศัยในหมู่บ้าน ติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายด้านการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้รับโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด แต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการองค์กรหรือหน่วยงานที่สังกัด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านาและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้รวมกัน ต้องช่วยกันบริหารจัดการโดยชาชนเพื่อประชาชน ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่วมกันดำเนินการ เริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. เลือกสรรคนดีเป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง และตามช่วยระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด เลือกคนดี มีความรู้ ประสบการณ์

3. ความพร้อมในการจัดทำระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารโดยความเห็นชอบ

4. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบ ข้อบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดระบบตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการและอื่น ๆ ต้องพร้อมในการจัดตั้งกองทุน

5. การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว ต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง โดยในครั้งนี้รัฐได้จัดสรรงบประมาณให้ทางหมู่บ้านมาทำการบริหารและจัดการ จำนวน 1 ล้านบาท เพื่อให้การดำเนินการจัดตั้งเงินกองทุน หมู่บ้านเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและทุกครัวเรือนในหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 หมู่บ้านจึงได้ดำเนินการร่างระเบียบว่าด้วยเงินกองทุนหมู่บ้านขึ้นเพื่อใช้เป็นกฎระเบียบสำหรับการปฏิบัติของสมาชิก อันจะทำให้เงินกองทุนของหมู่บ้านมั่นคงและยั่งยืนอันจะส่งเสริมให้เศรษฐกิจของครัวเรือน หมู่บ้าน และประเทศชาติในอนาคต

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง

ที่ตั้งของกองทุนบ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์

ในการจัดตั้งกองทุนของหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ
2. เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน
3. เพื่อให้สมาชิกรู้วิธีการสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง
4. เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของหมู่บ้าน
5. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกได้มีเงินออม
6. เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรในหมู่บ้านมีขีดความสามารถในการบริหารและการจัดการระบบเงินกองทุนของตนเอง

3. แหล่งที่มาของกองทุน

1. เงินที่ได้รับการจัดสรรจากงบประมาณของรัฐบาล
2. เงินค่าหุ้นของสมาชิกกองทุน
3. ดอกผลหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกองทุน
4. เงินค่าธรรมเนียมแรกเข้าของสมาชิก

4. คุณสมบัติของสมาชิก

1. ต้องเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน หรือก่อนการจัดตั้งกองทุน

2. มีความประพฤติดี
3. ไม่เป็นผู้มีหนี้สิ้นล้นพ้นตัว
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
5. ต้องมีอายุไม่น้อยกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
6. กลุ่มกองทุนต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน
7. ไม่เป็นผู้บกพร่องศีลธรรมอันดีงาม จนเป็นที่รังเกียจของสังคม
8. ต้องมีหุ้นอยู่ในกองทุนไม่น้อยกว่า 1 หุ้น ๆ ละ 50 บาท

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ยื่นใบสมัครต่อคณะกรรมการกองทุน
2. คณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติตามข้อ 6
3. ต้องสมัครร่วมหุ้น ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า
4. สมาชิกที่ขาดคุณสมบัติให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

1. ตาย
2. ลาออก และได้รับการอนุมัติ ให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
3. วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
4. ประพฤติตนขัดต่อระเบียบของกองทุน
5. นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวน สองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกิน จำนวนห้าหมื่นบาท การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉินให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

2. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืม ตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้แจ้งให้ผู้กู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว

3. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลและทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กองทุนกำหนด

4. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตรากองทุนดอกทุนดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอน ตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกโดยคำนึงถึงจารีตประเพณีและสภาเศรษฐกิจ และสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

5. การกำหนดระยะเวลาคืนชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาดังความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้น ภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญาการชำระคืนเงินกู้หรือเงินทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนไปมอบให้กับคณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

6. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระเงินต้นคืนพร้อมดอกเบี้ยและค่าตอบแทน ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน สำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาติให้ผ่อนผันการชำระหนี้

7. ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการ ตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที ซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ ตามวรรคสอง ห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนเป็นระยะเวลา 2 ปี

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซิพพ์โมเดล

แนวความคิดและรูปแบบการประเมินซิพพ์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's *CIPP* Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า "การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ" โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ

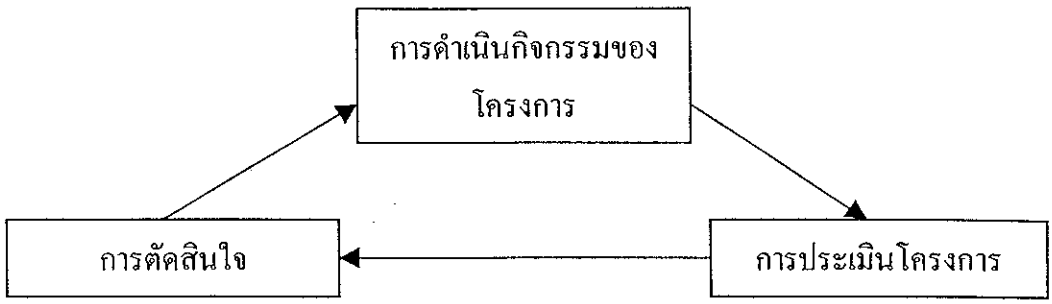

แผนภูมิความคิดพื้นฐานการประเมินพื้นฐานของ สตัฟเฟิลบีม

สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

และสตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินแบบซิพพ์ (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

7.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

7.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

7.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

7.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้โดยการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป และสตัฟเฟิลบีมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ดังแผนภูมิ

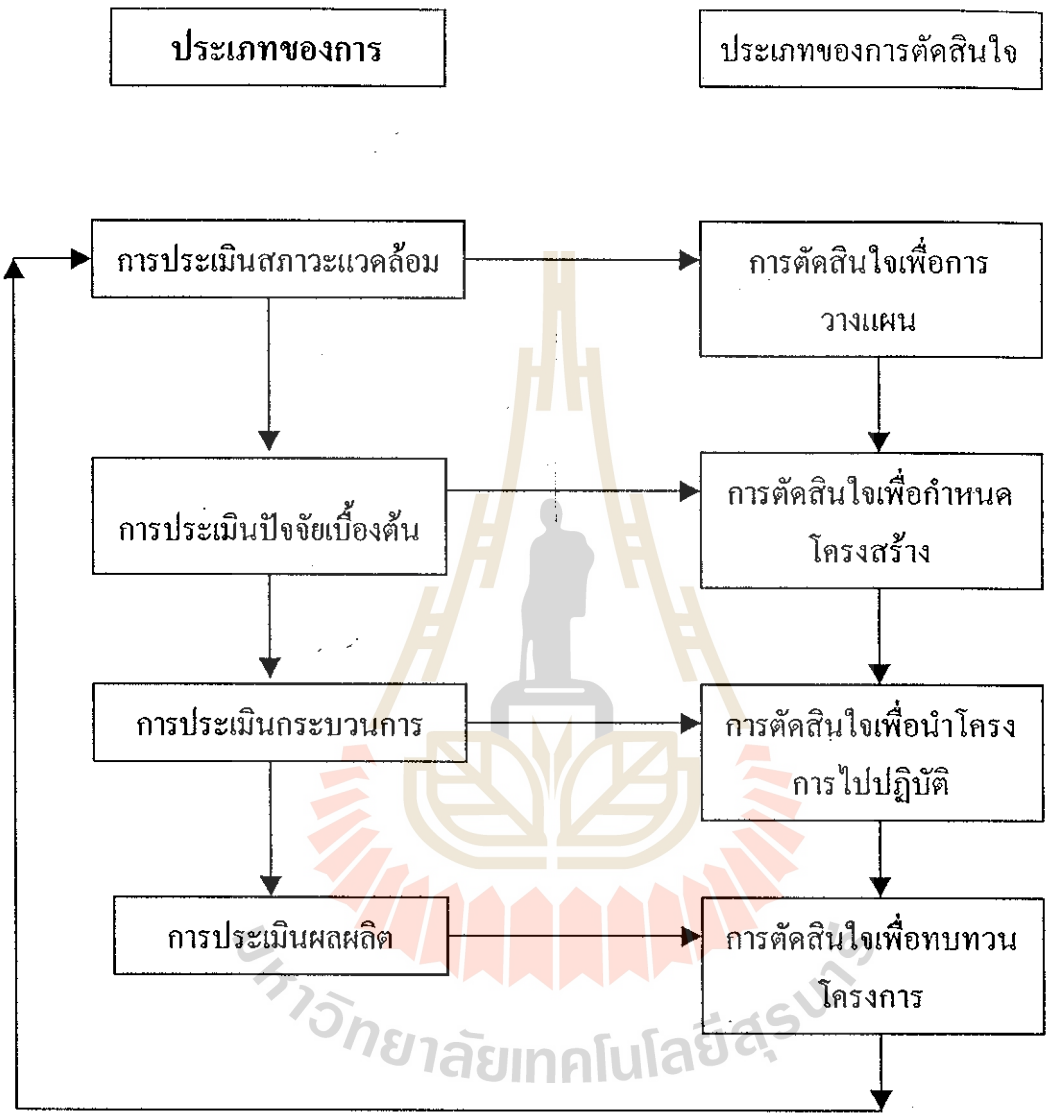

แผนภูมิความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบ ซิพพ์โมเดล ดังกล่าวมาแล้ว

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารการจัดการการเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์การตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชนการประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนโดยกระบวนการของการศึกษาบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิจัย นโยบายหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเสริมรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตที่ว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตที่อยู่ในหมู่บ้านชนบท
3. เพื่อสร้างศักยภาพและการยกระดับการศึกษาบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการ จำนวน74,881 คน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมและปฏิบัติงาน ระยะเวลา 10 เดือน (ธันวาคม 2544 - กันยายน 2545)
2. บัณฑิตจะปฏิบัติงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบ 5 วัน ต่อสัปดาห์ และมีการเรียนการสอนเดือนละ 4 ครั้ง คือ ทุกวันเสาร์ คือ ตั้งแต่เวลา 9.00 น. ถึง 15.00 น.
3. บัณฑิตจะได้รับทุนการศึกษาเป็นรายเดือน เดือนละ 6,360 บาท ระยะเวลา 10 เดือน และต้องจ่ายค่าเรียนเดือนละ 600 บาท โดยสถาบันการศึกษาในพื้นที่จะเป็น ผู้จ่ายการศึกษาให้นักศึกษาในแต่ละเดือน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา

1. ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ
2. ประเมินโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุน
3. ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุนให้มีประสิทธิภาพ

เป้าหมายการส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คือ การดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีประสิทธิภาพ ผู้กู้เงินจากกองทุนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ และชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยมีกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้นมีเครือข่ายการเรียนรู้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

แถลง เป็นความพยายามอย่างยิ่งของรัฐบาลที่จะคืนความสุขให้แก่ประชาชนในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งรัฐบาลได้เห็นความจำเป็นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองของชุมชนหมู่บ้านจนเกิดความเข้มแข็งในชุมชนหมู่บ้าน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละหนึ่งล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

ส่วนการจะให้เงินกองทุนเกิดการหมุนเวียนเกิดประสิทธิภาพได้ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงสนับสนุนให้เกิดโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิต 74,881 คน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยสถาบันราชภัฏ 41 แห่ง และมหาวิทยาลัย 13 แห่ง ร่วมดำเนินการ

ขณะนี้การดำเนินงานเริ่มมาระยะหนึ่ง ปัญหา ผลสำเร็จ ความเข้าใจหลายอย่าง ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและจะเกิดต่อเนื่องในอนาคตนั้น หากแจ้งแถลงผล และเล่าสู่กันฟังจะก่อให้เกิดการเชื่อมต่อทางความคิด

ทำอย่างไรข่าวสารจะถึงทั่วทุกหมู่บ้าน ขอให้สารประชาสัมพันธ์เป็นสื่อกลาง หากท่านเห็นว่าเป็นประโยชน์โปรดสำเนาเผยแพร่ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง[1]

---

[1] ที่มา : แถลง (กุมภาพันธ์ 2545) สารประชาสัมพันธ์ รายสัปดาห์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1.

กองทุนหมู่บ้านทำอย่างไรให้สำเร็จ

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาทเมื่อสิ้นเดือนกันยายนที่ผ่านมา รัฐบาลได้โอนเงินไปให้หมู่บ้านแล้ว 45,174 ล้านบาท จากเป้าหมายทั้งหมด 71,364 กองทุน คิดเป็นเงินร้อยละ 63.30 และจำนวนตัวเลขล่าสุดที่มีการเปิดเผย เมื่อเดือนตุลาคมระบุว่าชาวบ้านกู้เงินไปใช้เพียง 5,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11 ของเงินที่โอนไปให้เท่านั้น

โครงการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อบรรเทาความยากจนและเพื่อเป็นปัจจัยพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ จึงดำเนินงานควบคู่กับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ให้สนองรับกัน แต่การที่ชาวบ้านกู้ยืมเงินไปใช้น้อยมากถือเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากเขายังไม่รู้ว่าจะกู้เงินไปทำอะไร และกลัวว่ากู้ไปแล้วจะไม่มีเงินใช้คืน เพราะพวกเขาไม่มีรายได้ที่แน่นอน

ในโครงการนี้เป็นเจตจำนงที่ดีของรัฐบาล อยากให้ประสบความสำเร็จ ผู้เขียนจึงขอถือโอกาสนี้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เรื่องกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน มาเสนอให้เป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านฯ โดยขอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญของแต่ละหมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

1. ทุนทางสังคมของหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเงินกองทุน ล้วนเป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคมเข้มแข็งหลากหลายวัย/ระดับการศึกษาและฐานะ แต่ผู้คนรู้รักสามัคคีมีความร่วมมือร่วมใจ มีการติดต่อสื่อสาร ร่วมกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมทางศาสนา และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ ผู้คนมีจิตใจงามมีเมตตาเกื้อกูลไม่เห็นแก่ประโยชน์ตนแต่ฝ่ายเดียว ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้านฯ จึงควรพิจารณาหมู่บ้าน ที่มีทุนทางสังคมเข้มแข็ง เป็นกลุ่มเป้าหมายระดับเหรียญทองที่เพียงแต่เข้าไปปูพื้นฐานความคิดระยะเริ่มต้น ก็สามารถสานต่อไปได้ ทั้งสามารถเป็นพี่เลี้ยงให้กับหมู่บ้านอื่น ๆ ด้วย

ส่วนหมู่บ้านที่ทุนทางสังคมมีน้อย หรือฐานรากอ่อนแอ โอกาสที่จะได้เหรียญมีน้อย ก็ต้องรวบรวมข้อมูลไว้ เป็นหมู่บ้านที่รัฐต้องส่งข้าราชการระดับมืออาชีพเข้าไปเสริมฐานรากให้เข้มแข็ง เรียกว่า ต้องช่วยเหลือดูแลเป็นกรณีพิเศษ ถ้าเป็นไปได้รัฐอาจขึ้นบัญชีหมู่บ้านแต่ละกลุ่มไว้แล้วมอบให้หน่วยงานรับผิดชอบเหมือนเป็นแพทย์เจ้าของไข้ หากรักษาไม่ได้ผลก็เป็นเสมือนตัว

บ่งชี้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน และเป็นวิธีประเมินผลงานที่ชัดเจน แต่ที่เป็นอยู่ทุกวันนี้หลายหน่วยงานล้วนให้ความสนใจและเอาใจหมู่บ้านระดับตัวเต็งเหรียญทอง แต่ละเลยหมู่บ้านที่อ่อนแอ เพราะสร้างผลงานได้ยาก ทำให้เกิดการทำงานซับซ้อนกันในหลายหมู่บ้าน สิ้นเปลืองงบประมาณ

2. พิจารณาถึงความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ในวิธีชีวิตของชุมชน ผลการวิจัยพบว่าหมู่บ้านที่เคยผจญกับปัญหา หรือเคยมีประสบการณ์ชีวิตที่หนักหนาสาหัสร่วมกันมาทั้งในอดีตและปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภัยธรรมชาติ ภัยจากการคุกคามกดขี่ การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน ความอดอยากยากแค้น ไร้ที่ทำกิน มีภาระหนี้สิน ฯลฯ จะเกิดความตระหนักในปัญหาร่วมกัน และรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหานั้น การรวมกลุ่มของชุมชนในลักษณะที่มีปัญหาเป็นตัวร่วมแล้วเกิดจิตสำนึกร่วมกันเช่นนี้ การรวมกลุ่มจะมีความมั่นคง เหนียวแน่นกว่ากลุ่มที่มีการรวมตัวเพื่อมุ่งประโยชน์เฉพาะหน้า ดังนั้น สำหรับหมู่บ้านที่ทุนทางสังคมอ่อนแอ หน่วยงานจึงอาจจุดประกายความคิด โดยเอาปัญหาที่เป็นตัวร่วมของชุมชนเป็นตัวตั้ง ชี้ให้เห็นปัญหาเกิดจิตสำนึกที่จะแก้ปัญหา แล้วร่วมกันคิดวิเคราะห์หาทางแก้ปัญหาให้ได้ มิใช่จูงใจโดยเอาผลประโยชน์ คือ เงินกองทุนเป็นตัวตั้ง เมื่อไม่ได้เงินก็เกิดการแตกแยก ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ผิด

3. เริ่มจากผู้นำหรือแกนนำกลุ่มเด็ก ๆ ที่ฉลาดและสามารถและเสียสละ ทุกหมู่บ้านย่อมมีทรัพยากรบุคคลที่แตกต่างหลากหลายในระดับความรู้ สติปัญญา และความสามารถเฉกเช่น "บัวสี่เหล่า" ในคำสอนของพระพุทธองค์ การจุดประกายความคิด โดยเริ่มจากกลุ่มผู้มีสติปัญญาที่เป็นตัวเหนือนำ หรือบัวปริ่มน้ำ เรียนรู้ได้เร็ว รู้เหตุรู้ผล เป็นกลุ่มเล็ก ๆ 5-10 คนก่อน ให้เข้าใจชัดแจ้งในโครงการแล้วให้ผู้ทรงภูมิปัญญากลุ่มนี้ เป็นผู้ใหญ่ขยายผลสู่กลุ่มใหญ่ ซึ่งหมู่บ้านที่ทุนทางสังคมอ่อนแอ กลุ่มแกนนำคงต้องทำงานหนัก และต้องใช้เวลา แกนนำอาจมีความพร้อมไม่เพียงพอ หรือหมู่บ้านอาจจะหาแกนนำที่เข้มแข็งไม่ได้เลย จำเป็นต้องใช้มืออาชีพจากหน่วยงานเข้าไปเป็นพี่เลี้ยงช่วยเหลืออย่างจริงจังต่อเนื่องจนกว่าจะก้าวเดินได้เอง

จะเห็นได้ชัดว่าการเริ่มต้นจุดประกายความคิด จากกลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญากลุ่มเล็ก ๆ แล้วค่อยกระจายสู่กลุ่มใหญ่ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะผลการวิจัยพบว่าการกระจายความคิดในลักษณะเครือข่ายย่อย ๆ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะรับรู้ได้ละเอียดลึกซึ้ง คือกว่าการพูดคุยเป็นกลุ่มใหญ่ และโอกาสในการใช้สติปัญญาคิดวิเคราะห์หาเหตุผลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกันจะมีมากกว่ากลุ่มใหญ่ ซึ่งมีระยะเวลาจำกัด

ที่สำคัญคือ ถ้าหวังผลจริง ๆ พี่เลี้ยงต้องเป็นระดับมืออาชีพที่รู้ปัญหา มีความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหา ทำงานแบบกัดไม่ปล่อย รับผิดชอบหน้าที่เดียว ไม่ควรเปลี่ยนตัวบุคคลในระยะสั้น ๆ บ่อย ๆ และไม่ควรใช้บุคลากรมือใหม่ที่ขาดประสบการณ์เข้าไปทำหน้าที่ จะส่งผลเสียมากกว่าผลดีต่อโครงการ

4. โอกาสการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารกองทุน ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม มีโอกาสเรียนรู้ดูงานค่อนข้างมาก ทำให้เกิดความรู้ความคิดใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ดังนั้น ในระยะเริ่มแรกนี้ รัฐจึงควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อการเรียนรู้ดูงานให้แก่หน่วยงานพี่เลี้ยง เพื่อจัดโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือจัดทัศนศึกษาต้นแบบที่ดีในเรื่องต่าง ๆ ให้กับชุมชนหมู่บ้านที่มีทุนทางสังคมอ่อนแอ ให้ได้มีโอกาสไปรู้เห็นสิ่งดีงามที่เป็นต้นแบบจากที่ต่าง ๆ ให้กับชุมชนหมู่บ้านที่มีทุนทางสังคมอ่อนแอ ให้ได้มีโอกาสไปรู้เห็นสิ่งดีงามที่เป็นต้นแบบจากที่ต่าง ๆ ให้ชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันก็ต้องเน้นให้ชาวบ้านเรียนรู้การใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ โดยอาจใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญา “คิดเป็น” ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ก็จะช่วยให้ชุมชนเรียนรู้การแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

นอกจากเหนือจากการเรียนรู้ดูงานจากของจริงและการปฏิบัติแล้ว ควรจัดให้มีสื่อเสริมการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สื่อที่ชาวบ้านใช้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากภายนอกชุมชนมากที่สุด คือ อันดับหนึ่ง ข่าวโทรทัศน์ภาคค่ำ อันดับสอง ข่าววิทยุ 6 โมงเช้า อันดับสาม หนังสือพิมพ์รายวัน หนังสือเล่ม และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่ราชการนำไปแจก ซึ่งสื่ออันดับสามนี้ ชาวบ้านไม่มีเงินซื้อและรัฐมีให้ไม่ทั่วถึง ถ้ารัฐสามารถกระจายสื่อโดยส่งผ่านผู้นำท้องถิ่น เพื่อกระจายให้ชาวบ้านหมุนเวียนกันอ่าน เขาจะชอบมาก หน่วยงานจึงควรสนองความต้องการในเรื่องนี้ด้วย นอกจากนี้ควรจัดให้มีสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น สำเนาวีดีทัศน์ เครื่องเล่นวิดีโอเทป สำหรับให้เรียนรู้เฉพาะเรื่องเป็น กลุ่ม ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่สอดคล้องกับโครงการหนึ่งตำบล/หนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เรื่องการฝึกทักษะอาชีพ การขาย และการตลาด ถ้าเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ผลิตโดยมืออาชีพก็จะช่วยให้ชาวบ้านมีความรู้ที่จำเป็น กว้างขวางแบบก้าวกระโดด

5. เน้นการรวมกลุ่มเป็นองค์กรบริหารกิจการ/ลงทุนร่วมกัน ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารกองทุน ล้วนแต่มีการบริหารจัดการโดยกลุ่มหรือองค์กร มิใช่โดยลำพังคนใดคนหนึ่ง มีการกระจายอำนาจการบริหารทั้งแนวตั้ง และแนวนอนเป็นเครือข่าย สมาชิกทุกคนเป็นผู้มีส่วนร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ กติกาที่ต้องปฏิบัติร่วมกันและมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ดังนั้น การส่งเสริมให้ชุมชนมีกิจการของตนเอง โดยการทำงานเป็นทีมจึงเป็นความจำเป็น และมีโอกาสประสบความสำเร็จมากกว่าปล่อยให้คนใดคนหนึ่งคิดเองทำเองโดยลำพัง โดยเฉพาะชาวบ้านที่ความรู้และประสบการณ์มีโอกาสการเรียนรู้น้อย โอกาสที่เขาจะกู้ยืมเงินไปทำกิจการอาชีพเป็นของตนเองคงเป็นไปได้ยาก จึงส่งผลให้ชาวบ้านไม่กู้เงินเพราะไม่รู้จะกู้ไปทำอะไร

กล่าวโดยสรุปแล้ว โครงการกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ถ้ารัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำปัจจัยสำคัญทั้ง 5 ประการดังกล่าว อันเป็นผลได้จากการศึกษาวิจัยมาแล้วไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน[2]

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

[2] ที่มา : ฉัจจินดา (3 พฤศจิกายน 2544) กองทุนหมู่บ้านทำอย่างไรให้สำเร็จ. มติชนรายวัน : น.24

บทที่ 3
วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

เนื้อหาสำคัญของบทที่ 3 ผู้จัดทำสารนิพนธ์จะนำเสนอรายละเอียดวิธีการดำเนินการประเมินโครงการ เนื้อหาหลัก ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อย่อยดังนี้ (1) วิธีการประเมินโครงการ (2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (3) ตัวแปรและตัวชี้วัด (4) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน (5) การเก็บรวบรวมข้อมูล (6) การวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดของหัวข้อย่อยแต่ละข้อจะปรากฏอย่างละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ช่วงเวลาวิจัยตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 ถึง เดือนกันยายน 2545 สารนิพนธ์นี้ใช้วิธีการและการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ (1) เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ (2) รายกรณี (บร.11) (3) การประเมินโดยซิพพ์โมเดล (CIPP Model) ของ Stufflebeam's โดยจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1.1 การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evalution) เป็นการประเมินสภาพโดยรอบทั่ว ๆ ไปของหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ตามหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณี โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มชาวบ้าน

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evalution) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้ เช่น นโยบายของรัฐบาล เงินกองทุน 1 ล้านบาท คณะกรรมการกองทุน การเตรียมความพร้อม การสร้างความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evalution) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้ เช่น การจัดทำระเบียบกองทุน การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน ระบบบัญชีกองทุน กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน การตรวจสอบการใช้เงินกู้ การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evalution) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย เช่น จำนวนสมาชิกกองทุน จำนวนผู้ได้เงินกู้ ยอดเงินให้กู้ จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้ตาม

กำหนดกองทุน การใช้เงินตามวัตถุประสงค์ ทัศนะคติของสมาชิกต่อกองทุน ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

โดยมีองค์ประกอบของแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

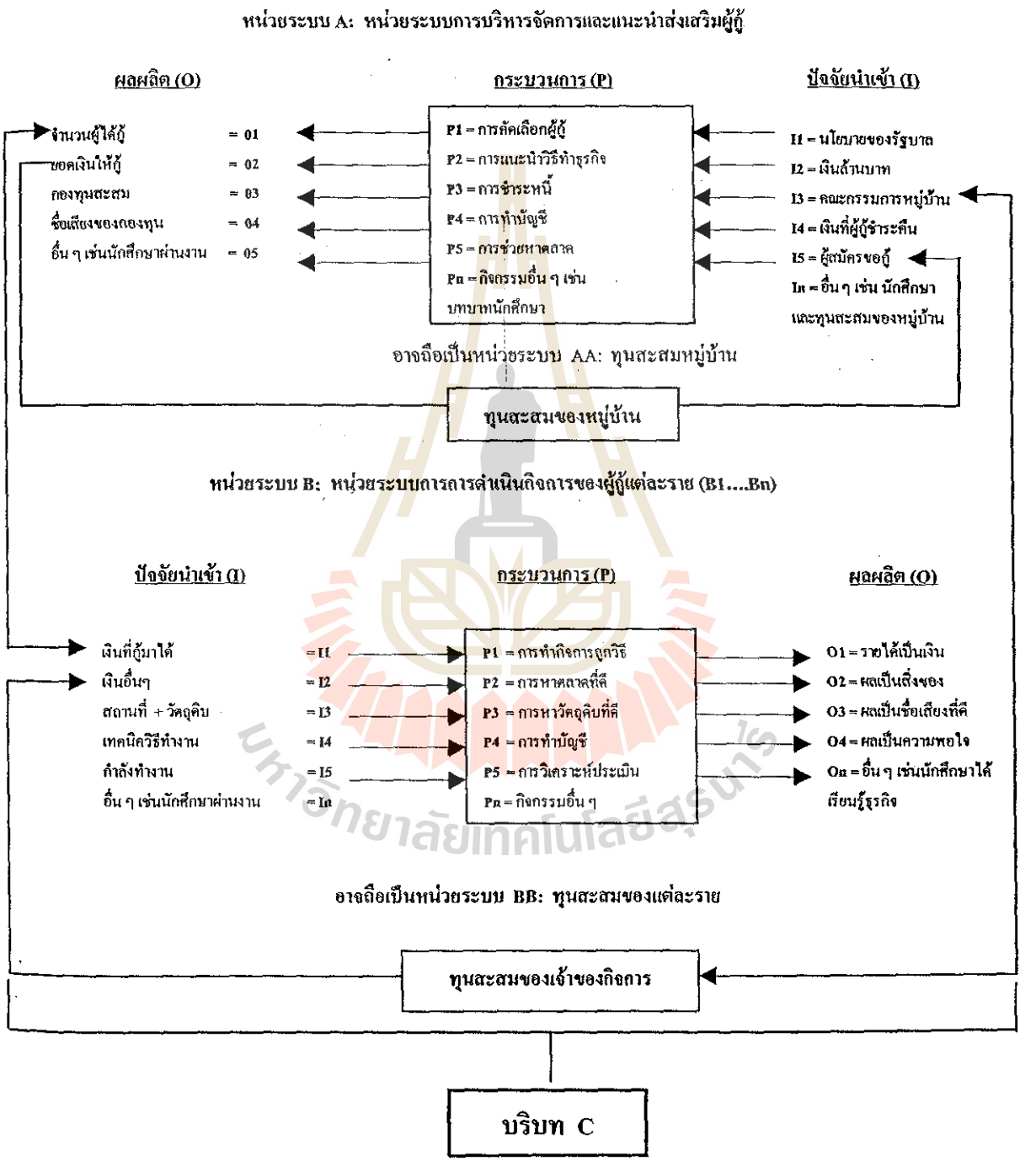

แผนภูมิแสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) ในการวิจัย หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาดังนั้น

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วย กลุ่มตัวอย่างต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร ผู้วิจัยทำการวิจัยโดยสุ่มจากจำนวนประชากรในหมู่บ้านมะเริงใหญ่ตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เช่น แยกตามกลุ่มอาชีพ อายุ เพศ

2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร จากการวิจัยเลือกสุ่มตัวอย่างจากประชากรในหมู่บ้านมะเริงใหญ่ 50% ของครัวเรือนประชากรทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูล คือ ประธานกองทุน รองประธานกองทุน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน สมาชิกผู้กู้เงินกองทุน ประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ในการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกประชากรในการศึกษาข้อมูล ได้แก่ 3 กลุ่มระบบ C, A, B โดยยึดประชากรที่เป็นตัวแทนของแต่ละระบบ ดังต่อไปนี้

2.1 ประชากรหน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ได้แก่ คณะกรรมการกองทุน 15 คน สมาชิกส่วนที่ไม่ได้กู้จำนวน 21 คน สมาชิกที่กู้จำนวน 69 คน ชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

2.2 ประชากรหน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ณ ช่วงเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาสมาชิกผู้กู้จำนวน 69 คน แยกเป็นกลุ่มอาชีพ ดังนี้

2.2.1 การผลิตทางการเกษตร จำนวน 59 คน

2.2.2 ค้าขาย จำนวน 8 คน

2.2.3 การบริการ จำนวน 2 คน

2.3 หน่วยระบบ C บริบทของหน่วยระบบ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านมะเริงใหญ่ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มของชาวบ้าน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัด

ในการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ผู้วิจัยแบ่งตัวแปรออกเป็น โดยยึดหน่วยระบบในการวิเคราะห์ โดยมีตัวแปรและตัวชี้วัดดังรายละเอียดต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วย 3 หน่วยระบบ ดังนี้คือ

1. หน่วยระบบ C คือ บริบทของหน่วยระบบ
2. หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
3. หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ตัวชี้วัดที่จะประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ มีดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 ตัว คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A (Context Indicator) คำว่า บริบท หมายถึง สภาพแวดล้อม ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ แบ่งเป็น 2 ระดับ

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชากร ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบด้วยตัวแปรต่อไปนี้

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน การทำมาหากิจของชาวบ้านในหมู่บ้าน ตัวชี้วัดบริบทท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

1.2.2 เศรษฐกิจและสังคมทั้งหมู่บ้าน

1.2.3 วัฒนธรรมประเพณี

1.2.4 โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ

1.2.5 ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มของชาวบ้าน

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

2.1 นโยบายรัฐบาล ระเบียบ แนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.2 เงินกองทุน 1 ล้านบาท

2.3 คณะกรรมการกองทุน

2.4 การประชาสัมพันธ์

2.5 การเตรียมความพร้อม สร้างความเข้าใจ

2.6 คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

3.1 การจัดทำระเบียบกองทุน

3.2 การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียนกองทุน

3.3 ระบบบัญชีกองทุน

3.4 กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน

3.4.1 การรับสมัครสมาชิก

3.4.2 การพ้นสภาพการเป็นสมาชิก

3.4.3 ประเภทสมาชิก ได้แก่ รายบุคคล กลุ่มองค์กร

3.4.5 การทำทะเบียนสมาชิก

3.5 กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

3.5.1 ขั้นตอนการขอกู้

3.5.2 การคัดเลือกผู้กู้

3.5.3 การโอนเงินให้ผู้กู้

3.5.4 การรับชำระหนี้

3.6 การส่งเสริมการใช้เงินกู้

3.6.1 การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ

3.6.2 การช่วยหาตลาด

3.7 การตรวจสอบการใช้เงินกู้

3.8 การจัดทำรายการและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

3.9 การจัดสรรผลประโยชน์

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

4.1.1 จำนวนผู้กู้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

4.1.2 ยอดเงินให้กู้

4.1.3 จำนวนสมาชิกกองทุน

4.1.4 จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้ตามกำหนด

4.1.5 ยอดเงินที่มีการชำระคืน

4.2 ผลผกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

4.2.1 จำนวนผู้ที่ได้เงินกู้

4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้

4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

4.3.1 ทัศนคติของชุมชนต่อกองทุน

4.3.2 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

4.3.3 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 ตัว คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชากร ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบด้วยตัวแปรต่อไปนี้

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.1.5 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

1.1.6 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน การทำมาหากิจของชาวบ้านในหมู่บ้าน ตัวชี้วัดบริบทท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

1.2.2 เศรษฐกิจและสังคมทั้งหมู่บ้าน

1.2.3 วัฒนธรรมประเพณี

1.2.4 โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ

1.2.5 ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มของชาวบ้าน

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว

1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ

1.3.3 หนี้สินของครอบครัว

1.3.4 อาชีพหลักของผู้กู้

1.3.5 รายได้ของครอบครัว

1.3.6 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

1.3.7 สมาชิกในครอบครัว

1.3.8 สภาพความเป็นอยู่

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

2.1 จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ

2.2 จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้

2.3 วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ

2.4 สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ

2.5 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

2.6 จำนวนแรงงาน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

3.1 การดำเนินกิจการอย่างถูกวิธี

3.2 การหาตลาดที่ดี

3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี

3.4 การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน

3.5 การใช้จ่ายเงินกู้

3.6 การหาความรู้เพิ่มเติม

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

4.1.1 รายได้เป็นเงิน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ

4.2.2 ผู้กู้ได้ดำเนินกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง

4.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)

4.3.1 ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง

4.3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4.3.4 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

ตัวชี้วัดการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่องโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของระบบ A ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะ หน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

ในการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ผู้จัดทำวิจัยได้ใช้แบบรายงานต่อไปนี้ เพื่อใช้ในการหาข้อมูล

1. บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนในหมู่บ้าน) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่ได้จัดเก็บไว้แล้ว คือข้อมูลมือสอง (Secondary Data) ได้แก่

1.1 แบบสรุปข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช 2 ค)

1.2 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

1.3 เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลหมู่บ้าน

1.4 แผนที่หมู่บ้าน

2. บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน) ใช้ตัวอย่างประมาณ 50% ของครัวเรือนในหมู่บ้าน

3. บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ) และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ตัวอย่างประมาณ 50% ของครัวเรือนในหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง

- กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- ผู้นำชุมชน
- ประชาชนทั่วไปในชุมชน (ทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของกองทุน)

4. บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)

- รวบรวมจากเอกสารของกองทุนและสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุน

5. บร.5 แบบรายงานผลการจัดเวทีประชาคม การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

6. บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีประชาคมกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

7. บร.7 (แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะคติของประชาชน)

8. บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ SMEs)

9. บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์) โดยสุ่มตัวอย่าง 50% ของครัวเรือนในหมู่บ้าน

10. บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)

11. บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณีของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุน)

12. บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

ในกระบวนการของ AIC ในการวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชนในการดำเนินการโครงการใด ๆ นั้นผู้ปฏิบัติงานโครงการจะต้องทราบว่าโครงการที่ตนรับผิดชอบจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนแสดงถึงลักษณะในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขเพื่อที่จะนำไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ ซึ่งผู้ทำวิจัยได้นำไปใช้ในการศึกษาเก็บข้อมูลกองทุนหมู่บ้าน บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ 7 ต.พะเนา อ.เมือง จ.นครราชสีมา ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ รายได้ เพศ อายุ สมาชิกในครอบครัวของหมู่บ้านที่ต้องการทราบ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ หรือความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นข้อความที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม การบันทึกผลการสัมภาษณ์ หรือจากการสังเกต โดยการนำข้อมูลมาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปของข้อมูลที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการคำตอบได้อย่างชัดเจน และผู้ทำวิจัยเองได้นำมาใช้ในการวัดความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านบ้านมะเริงใหญ่ด้วย

การกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนมะเริงใหญ่ มีดังนี้

1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์
3. ชุมชนยกย่องคนทำดี
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปองดองกัน
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตักลุ่มองค์กรประชาชน
9. ในชุมชนมีการรับฝังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำโดยประชุมหรือเสวนา
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ต้องการความจริงจากผู้ให้สัมภาษณ์ให้มากที่สุด โดยกระตุ้นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความรู้สึก หรืออาจจะแสดงความเห็นใจทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความรู้สึกส่วนบุคคลมากขึ้น เป็นการสัมภาษณ์ตามหน่วยระบบ B คือการสัมภาษณ์ผู้กู้เป็นรายบุคคล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตาม บร.11

2. การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเข้าร่วมสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายตามโครงสร้างของพฤติกรรมที่ต้องการการสังเกตโดยที่กลุ่มเป้าหมายไม่รู้ตัว จะทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการ แยกได้เป็น

2.1 การสังเกตโดยเข้ามีส่วนร่วมในชุมชน เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้ประเมินเข้าร่วมเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มเป้าหมาย แล้วดำเนินการเก็บข้อมูล (ตาม บร.11)โดยที่กลุ่ม เป้าหมายรับทราบว่าตนเองกำลังถูกเก็บรวบรวมข้อมูลการกระทำดังกล่าวจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน

2.2 การสังเกตโดยบุคคลภายนอก ผู้วิจัยเป็นผู้การสังเกตโดยไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกว่าตนถูกสังเกต เช่นการสังเกตการประกอบอาชีพของผู้กู้แต่ละราย และบันทึกข้อมูลได้ทันที โดยใช้เครื่องมือแต่ละชนิดในการประเมิน

3. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่ได้จัดเก็บไว้แล้ว คือ ข้อมูลมือสอง (Secondary Data) ได้แก่

3.1 แบบสรุปข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช 2 ค)

3.2 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

3.3 เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลหมู่บ้าน

3.4 แผนที่หมู่บ้าน

3.5 แผนพัฒนา 5 ปี และรายปี

4. เวทีประชาคมตำบล เป็นเวทีสะท้อนความคิดเห็นและแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของกองทุน โดยประธานกองทุนและคณะกรรมการกองทุน ร่วมกันประชุมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในตำบล (บร.5, บร.6, บร.12)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ชุมชนหมู่บ้านมะเริงใหญ่มีการบริหารการจัดการกองทุนที่ดี ทำให้ในหมู่บ้านของตนมีเงินหมุนเวียนดีขึ้น ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาขึ้นตามไปด้วย สมาชิกผู้กู้นำเงินไปลงทุนทำธุรกิจทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีเงินหมุนเวียนภายในครอบครัว

2. วิเคราะห์เชิงระบบ ได้แก่ ระบบ A, B, C

ระบบ A เป็นระบบการบริหารแหล่งเงินทุนให้ระบบ B ของผู้กู้แต่ละราย

ระบบ B เป็นระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ระบบ B จะกู้เงินกองทุนจากระบบ A เพื่อนำไปดำเนินกิจการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการแต่ละโครงการ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลตอบแทน แล้วนำส่งชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้กับระบบ A ซึ่งทั้ง 2 ระบบ คือ ระบบ A และ ระบบ B ทำให้ประชากรในชุมชน และสภาพทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปของระบบ C (บริบทชุมชน) มีการพัฒนานำไปสู่คุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุน 1 ล้านบ้าน

3. วิเคราะห์โดยการพิจารณาตัวแปรและตัวชี้วัดในแต่ละหน่วยระบบย่อย คือ ระบบ A, B, C ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดีก็จะส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ประสิทธิภาพและความเข้มแข็งในอนาคตต่อไป

4. วิเคราะห์นำเสนอผลสารนิพนธ์ ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ 4
ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 เป็นเรื่องของผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้ ตามกรอบความคิดทฤษฎีซิพพ์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นการรายงานตอนที่ 1 – 2 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการ ทั้ง 4 ประการ ซึ่งมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ตอนที่ 3 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ ได้แก่

3.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ เพียงใด

3.2 เพื่อทราบว่ามีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

3.3 เพื่อทราบว่า ได้เกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการทำงานนิพนธ์ครั้งนี้

3.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

ซึ่งทางผู้ทำวิจัยจะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้น สำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ทำวิจัยไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี-เลว” ได้ ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจนควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสินค่า

ตอนที่ 1
ผลการประเมินบริบทชุมชน

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน สามารถแบ่งได้ 2 ระดับ ของผลการประเมินบริบทชุมชน มีดังนี้

1.1 ผลการประเมินบริบทระดับประเทศ

บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของที่ดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชากร สภาพความเป็นอยู่ของประชากร เศรษฐกิจภาคการเกษตร การผลิต การส่งออก ราคาสินค้าเกษตร การศึกษา และรายได้

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก จะประกอบไปด้วยตัวแปร 7 ตัว คือ

1) ความยากจนของประเทศ

จากปัญหาความยากจนของประชาชน คือ การไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลชุดซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเล็งเห็นว่าการแก้ไขปัญหานี้ได้ ต้องเริ่มที่ระดับฐานรากของประเทศ จึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม และวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม (SMEs)

ปัจจุบัน ภาคธุรกิจของไทย มีวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 3.5 แสนแห่ง ในจำนวนนี้กว่าร้อยละ 99 เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) คือมีการจัดการไม่เกิน 200 คนต่อแห่ง ส่วนใหญ่ของ SMEs ไทยมีปัญหาสภาพคล่องต่ำ มาตรฐานทางบัญชีไม่เป็นที่ยอมรับ ขาดแคลนแหล่งเงินทุน เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีทุนจดทะเบียนต่ำ สินทรัพย์ขนาดเล็ก ทำให้ SMEs ส่วนใหญ่ขาดหลักประกันในการกู้เงิน จากสถาบันทางการเงินเอกชน

นโยบายแนวทางการช่วยเหลือของภาครัฐบาล กระทำผ่านกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา มีการให้สินเชื่อผ่านสถาบันทางการเงินพิเศษ ได้แก่ บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งการค้ำประกันสินเชื่อ ผ่านบรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) ("บทความทางธุรกิจ") บริษัทศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์จำกัด, 2545

3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ในระยะ 5 เดือนแรกของปี 2545 (มกราคม – พฤษภาคม) ดุลการค้าของประเทศไทยเกินดุลมีมูลค่า 1,228 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ส่วนใหญ่ประเทศคู่ค้าสำคัญที่ไทยมีดุลการค้าเกินดุล ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ฮ่องกง สหภาพยุโรป สิงคโปร์ และแอฟริกา

ส่วนการขาดดุลการค้าของประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่ประเทศที่ไทยขาดดุลการค้านั้น ได้แก่ ญี่ปุ่น มาเลเซีย ตะวันออกกลาง เกาหลีใต้ จีน ไต้หวัน ออสเตรเลีย ยุโรปตะวันออก และอเมริกาใต้ (http://moc.go.th/thai/dbe/economic/bot.htm)

4) สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

มีผลกระทบต่อประชากรในประเทศแลภายในสังคมไทย ซึ่งสามารถแยกเป็นหัวข้อได้ นี้

- พื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทย
- ความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดิน
- สถานการณ์มลพิษทางน้ำ
- อัตราการเกิดคดี

5) ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2542 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2543) พบว่า ในปี 2542 แต่ละครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ย 152,748 มีรายจ่ายเฉลี่ย 122,856 บาท และมีหนี้สินเฉลี่ย 71,713 บาท คิดเป็นสัดส่วนของหนี้สินต่อรายได้เท่ากับร้อยละ 47 ซึ่งนับว่าสูงพอสมควร ในจำนวนหนี้สินส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59) ใช้ไปเพื่อการใช้จ่ายในครัวเรือน และที่เหลืออีกร้อยละ 41 ถูกใช้เพื่อการลงทุน ซึ่งจะทำให้เกิดรายได้ย้อนกลับมาสู่ครัวเรือนได้ในอนาคต

6) บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่ผ่านมานั้น ตั้งอยู่บนหลักทฤษฎีการสร้างความทันสมัย (Modernization) ที่นำเสนอจากประเทศตะวันตก และใช้ต้นแบบการพัฒนาของประเทศตะวันตกเป็นแม่แบบการดำเนินการ เร่อมจากการสร้างความทันสมัยให้แก่ประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมและโลกาภิวัฒน์

7) ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างประเทศที่เข้ามาสู่สังคมไทย ทำให้เป็นจำนวนมากหันไปเอาแบบอย่างและทิ้งวัฒนธรรมไทยไปเสียสิ้น คนไทยที่หันไปนิยมวัฒนธรรมต่างประเทศต่างพากันคิดว่า การประพฤติตามแบบอย่างวัฒนธรรมต่างประเทศนั้น เป็นเรื่องที่ทันสมัย

เมื่อหันมาดูในด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย ก็ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่า มีลักษณะไม่มั่นคงเลย ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล ปัญหาค่าของเงินบาทที่ตกต่ำลง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากภาวะเงินเฟ้อและฝืดอย่างรุนแรง ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2538:9)

1.2 ผลการประเมินบริบทระดับท้องถิ่น

บริบทระดับท้องถิ่น ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านและชุมชน สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้านและชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือ ตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ที่มาของหมู่บ้าน เดิมที่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในอดีตมีการเล่าขานสืบกันมาสมัยปู่ย่ายายว่าตัวหมู่บ้านตั้งติดต่อกันไปทางทิศตะวันออกของตัวเมืองนครราชสีมา เป็นเส้นทางผ่านทางการค้าขายโดยมีล้อ-เกวียน เป็นพาหนะขนถ่ายสินค้าจากเรือกลไฟ ซึ่งแล่นมาตามแม่น้ำมูลขึ้นฝั่งที่บ้านท่าช้าง นำสินค้าต่าง ๆ จากต่างจังหวัดผ่านเข้าเมืองนครราชสีมา ส่งต่อไปยังกรุงเทพฯ สินค้าได้แก่ พวกไม้หอม ไม้จันทน์ หนังวัตถุ งาช้าง-ตรั่ง ชัน ผ้าไหม เป็นต้น โดยบรรทุกล้อเกวียนผ่านหมู่บ้านมะเริงใหญ่เข้าเมืองนครราชสีมา ยังมีหลักฐานบางอย่างพอเล่าสู่กันฟังได้อีก คือในต้นฤดูฝนของทุกปีจะเห็นนายฮ้อยพ่อค้าควายไล่ต้อนฝูงควายจำนวนมากในแต่ละครั้ง เพื่อนำไปขายให้ชาวนาภาคกลางแต่ปัจจุบันนี้จะไม่เห็นอีกแล้ว เพราะการคมนาคมสะดวกและไม่นิยมใช้ควายไถนา ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าหมู่บ้านมะเริงใหญ่เป็นทางผ่านการค้าขายสมัยก่อน ส่วนการตั้งชื่อหมู่บ้านไม่ปรากฏหลักฐานที่มาของชื่อหมูบ้านแต่อย่างใด

และในปัจจุบันหมู่บ้านมะเริงใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ตำบลพะเนา มีเส้นทางคมนาคม 2 เส้นทาง คือ 1) ทางรถยนต์ เส้นทางสายราชสีมา-จักรราช 2) ทางรถไฟ สำหรับหมู่บ้านมะเริงใหญ่มีอาณาเขตติดต่อ คือ

ทิศเหนือ	ติดกับ	ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดกับ	ตำบลหนองระเวียงอำเภอเมืองนครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลมะเริง อำเภอเมืองนครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบลพระพุทธ อำเภอเมืองนครราชสีมา

การเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน เริ่มประมาณ 200 ปีมาแล้ว ซึ่งคนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งเป็นหมู่บ้านก็เป็นกลุ่มคนเกี่ยวกับที่ก่อตั้งจังหวัดนครราชสีมาแต่มีการขยายการปกครองและขยายถิ่นที่อยู่

ลักษณะสภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน ก่อนที่ตั้งเป็นหมู่บ้าน ลักษณะรอบนอกและภายในเขตพื้นที่จะเป็นป่า ทุ่งหญ้า และหนองน้ำ ปัจจุบันป่าและหนองน้ำไม่มีอยู่แล้ว เนื่องจากคนกลุ่ม

แรกที่อพยพเข้ามา ได้มาจับจองพื้นที่ว่าง ไว้เป็นพื้นที่ทำมาหากิน ทำไร่ ทำนา และเป็นที่อยู่อาศัยกันมากขึ้น

สำหรับการทำอาชีพในครั้งแรกของราษฎรที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีตีมีด และค้าขายทางเกวียน ทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันอาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านจะหันมาทำการเกษตรและรับจ้างกันมากขึ้น เนื่องจากชาวบ้านในหมู่บ้านมีความชำนาญในการทำการเกษตรแต่มักประสบปัญหาในการทำการเกษตร คือขายข้าวไม่ได้ราคา เป็นต้น จึงทำให้รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย จึงหันไปรับจ้างในงานอุตสาหกรรมควบคู่กับการทำการเกษตร

ด้านสาธารณูปโภค อาทิเช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ก่อนที่จะมีคนอพยพเข้าตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านนั้น ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ไฟฟ้า น้ำประปา ยังไม่มี จึงทำให้ในสมัยนั้นไม่เจริญ สิ่งแรกที่เข้ามาในหมู่บ้าน คือไฟฟ้า เริ่มเข้ามาในหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2523 และตามมาด้วยประปาหมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ. 2533 และถนนลูกรัง เมื่อ พ.ศ. 2534 ยาว 900 เมตร และถนนลาดคอนกรีต เมื่อ พ.ศ. 2535 ยาว 900 เมตร รวมถนนในหมู่บ้านทั้งหมดยาว 2 กิโลเมตร 597 เมตร ส่วนโรงเรียนหรือสถานศึกษาในหมู่บ้านนั้นยังไม่มี

2) สภาพปัจจุบัน

สามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้ (กรณีมีศึกษา)

- ลักษณะประชากร

หมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 มีจำนวนประชากรทั้งหมด 741 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 374 คน และ เพศชาย 479 คน กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วย 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม ซึ่งทางผู้วิจัยสามารเขียนแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามลักษณะของประชากร

ที่	ลักษณะประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	เพศ	741	100
	- ชาย	479	51
	- หญิง	374	49
2	อายุ	741	100
	1 วัน – 3 ปีเต็ม	6	1
	3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	10	1
	6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	12	2
	12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	68	9

ที่	ลักษณะประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	40	5
	18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	445	60
	50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	78	11
	60 ปี 1 วันขึ้นไป	82	11
3.	การประกอบอาชีพ	275	100
	- ทำนา	143	52
	- ค้าขาย	8	3
	- รับจ้าง	120	44
	- รับราชการ	4	1
4.	ระดับการศึกษา	95	100
	- ประถมศึกษา	50	53
	- มัธยมศึกษา	20	21
	- นักศึกษาผู้ใหญ่ (กศน.)	10	10
	สูงกว่ามัธยมศึกษา	15	16

ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในหมู่บ้านที่มีฐานะยากจน มีทั้งหมด 5 คน ในปัจจุบันได้มีหน่วยงานของภาครัฐได้ให้ความช่วยเหลืออยู่ทั้ง 5 คน ซึ่งหน่วยงานที่ได้ให้ความช่วยเหลือคือ หน่วยงานประชาสงเคราะห์ ในหมู่บ้านมะเริงใหญ่มีคนพิการ จำนวน 2 คน และมีประชากรในหมู่บ้านเพียง 1 คน ที่ไม่รู้หนังสือหรืออ่านหนังสือไม่ออก ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

- แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

แหล่งน้ำในหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

บริเวณในหมู่บ้านมีสระน้ำขนาดกลางอยู่ 3 แห่ง คือในเขตของวัดมะเริงใหญ่ 1 แห่ง และบริเวณท้ายหมู่บ้าน 2 แห่ง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สามารถใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ได้ให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านและส่วนมากใช้น้ำในสระในกรณีที่น้ำประปาไม่ไหล

ผู้ทำวิจัยเสนอรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งน้ำในปัจจุบันในหมู่บ้าน โดยเขียนแสดงในตารางได้ดังนี้

ตาราง จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำ จำแนกตามแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	จำนวน (บ่อ)	การใช้น้ำ	
		ตลอดปี (บ่อ)	ไม่ตลอดปี (บ่อ)
1. บ่อน้ำบาดาล	2	2	-
2. สระน้ำ	2	2	-
3. คลองน้ำ	3	3	-

3) ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

ด้านเศรษฐกิจในหมู่บ้าน มีพื้นที่ทำการเกษตร 855 ไร่ เป็นที่นา 469 ไร่ มีผลผลิตด้านทำนาทั้งหมู่บ้านปีละ 260 เกวียน จะนำผลผลิตที่ได้ไปขายประมาณ 600 กิโลกรัม และมีการเก็บไว้รับประทานเองประมาณ 400 กิโลกรัม ส่วนเรื่องการใช้ปุ๋ย ชาวบ้านจะสั่งซื้อปุ๋ยเคมีปีละประมาณ 364 ประสอบ เพื่อใช้ในการเกษตร และสั่งซื้ออาหารสัตว์ปีละประมาณ 50 กระสอบ ในการเลี้ยงสัตว์ในหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่การเลี้ยงหมู่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา นอกจากนั้นยังมีการผลิตสินค้าในหมู่บ้าน เช่น ทำน้ำว่านหางจระเข้ โดยจะทำขายในกรณีมีผู้สั่งทำหรือตามงานบุญต่าง ๆ เป็นต้น

ส่วนเรื่องรายได้ต่อปีของประชาชนในหมู่บ้านในแต่ละครอบครัว สรุปรวมทั้งหมด 156 ครอบครัว มีรายได้ประมาณ 10,001 - 20,000 ต่อปี

4) ด้านวัฒนธรรม

ภาษาที่ใช้ในหมู่บ้านเป็นภาษาไทย ส่วนใหญ่เป็นภาษาท้องถิ่นหรือภาษาโคราช ภายในหมู่บ้านยังมีโบราณวัตถุทินศิลาแลง บรรจุไว้ภายในวัดมะเริงใหญ่ ซึ่งในรอบ 1 ปี ในหมู่บ้านจะจัดการทำบุญหรืองานประเพณี ไหว้ศาลตาปู่ของทุกปี บริเวณจัดงานจะอยู่ที่บริเวณลานวัดมะเริงใหญ่ ส่วนในเดือนเมษายน จะมีการจัดทำบุญในวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี เนื่องจากเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย (โบราณ) ตลอดจนมีการทำบุญในช่วย เดือนกรกฎาคม คือเข้าพรรษาและเดือนตุลาคม คือออกพรรษา และในช่วงเดือนพฤศจิกายน จะมีการทำบุญประเพณีวันลอยกระทง และมีการทำบุญในช่วงวันสิ้นปี คือส่งท้ายปีเก่า และต้อนรับปีใหม่ในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี

ลักษณะความเป็นอยู่ของชาวบ้านมะเริงใหญ่ ส่วนใหญ่จะอาศัยโดยจะยึดระบบเครือญาติเป็นหลักในการอยู่รวมกัน คิดเป็นร้อยละ 90 ส่วนอีกร้อยละ 10 จะเป็นคนภายนอกเข้ามาอยู่อาศัย ระบบสาธารณูปโภคในหมู่บ้าน มีไฟฟ้าใช้กันทุกหลังคาเรือน น้ำประปา น้ำอุปโภคบริโภค มีครบทุกหลังคาเรือน การคมนาคม การเดินทางสะดวกขึ้น

5) ข้อมูลด้านอื่น ๆ

สามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้

คณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย

- ผู้ใหญ่บ้าน ชื่อ นายสมหมาย ชวนโพธิ์
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชื่อ นายสุพิน ปานมะเริง

คณะกรรมการหมู่บ้าน มีทั้งหมด 12 คน

1. นายสมหมาย ชวนโพธิ์
2. นายพิณ ปานมะเริง
3. นางสุมาลี คารวะ
4. อาจารย์ธนราณ จันทร์แสง
5. นายสร้อย โนนกระโทก
6. นายสุคน ทั่งพะเนา
7. น.ส. ศิริรัตน์ ศรีมะเริง
8. นายวรพันธ์ กิไทย
9. นายวัฒนา ภู่กลั่น
10. นายเฉลียว ปุริธรรม
11. นางประกอบ แก้วบุญ
12. นางละมัย พิณศิริ

สมาชิก อบต. ในหมู่บ้าน ประกอบด้วย

1. นายชาตรี เกียรติชนบดี
2. นางทิพยสุกาญน์ มากคง

การรวมกลุ่มภายในหมู่บ้าน ประกอบด้วย

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เมื่อ พ.ศ. 2542 มีสมาชิกกลุ่ม 220 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 200,000 บาท

2. กลุ่มออมทรัพย์เฉลิมพระเกียรติ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2543 มีสมาชิกกลุ่ม 97 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 53,000 บาท

3. กลุ่มส่งเสริมอาชีพฟื้นฟูเงินแสน ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2544 มีสมาชิกกลุ่ม 61 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 20,000 บาท

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

เครื่องใช้อำนวยความสะดวกของประชาชนในหมู่บ้าน

ตารางที่ แสดงจำนวนเครื่องใช้อำนวยความสะดวกของประชาชนในหมู่บ้าน

รายการ	จำนวน (เครื่อง/คัน)
1. รถยนต์	20
2. รถจักรยานยนต์	70
3. รถไถนาเดินตาม	2
4. ตู้เย็น	140
5. พัดลม	150
6. เครื่องปรับอากาศ	2
7. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	143
8. โทรทัศน์สี	143
9. โทรทัศน์ขาวดำ	4
10. โทรศัพท์	60

โครงการพัฒนาที่ผ่านมาในหมู่บ้าน โดยทางรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือ มีโครงการดังนี้

1. โครงการก่อสร้างถนนรอบหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ระยะทางรวมทั้งหมด 2,597 เมตร โดยหน่วยงาน รพช. ปี พ.ศ. 2541

2. โครงการก่อสร้างศูนย์สาธิตการตลาด โดยหน่วยงาน อบต. พะเนา เมื่อปี พ.ศ. 2543

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ตอนที่ 2
ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการ และการแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

2.1.1.1 นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นโครงการที่กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เพื่อให้เศรษฐกิจเกิดความเข้มแข็ง ดังนั้นการที่จะพัฒนาประเทศจะต้องเข้าถึงหมู่บ้านหรือชุมชน ที่ส่วนมากประชากรเหล่านี้จะมีความสามารถ แต่ไม่มีโอกาสแสดงออก เมื่อรัฐบาลเล็กเห็นถึงจุดนี้ จึงเกิดโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น และเมื่อเงินกองทุน 1 ล้านบาท ลงมาถึงทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ก็ได้รับการจัดสรรเงินกองทุนนี้ลงมา และประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเงินกองทุน และกฎระเบียบของกองทุน แต่หลังจากมีการดำเนินการไปได้ระยะหนึ่ง ประชาชนในหมู่บ้านก็มีความเข้าใจมากขึ้น

2.1.2.2 เงิน 1 ล้านบาท เมื่อเงินกองทุนมาถึงหมู่บ้านทั่วประเทศ หมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ได้รับเงินและโอนเข้าบัญชีหมู่บ้านเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2545 ทางคณะกรรมการได้ทำการปล่อยเงินกองทุน ให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้กู้เงินไปตามนโยบายของรัฐบาล

2.1.1.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมได้มาจากการลงมติของสมาชิกกองทุน มีคณะกรรมการทั้งหมด 15 คน มีการจัดแบ่งหน้าที่การทำงาน เพื่อให้มีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

เป็นการประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2.1.2.1 กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน ในการปล่อยเงินกู้ให้กับผู้กู้แต่ละรายผู้กู้ที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ ก็จะนำเงินไปดำเนินการตามโครงการที่ตนเองเสนอ เพื่อยก

ระดับความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น ข้อเสียคือ ถ้ามีการนัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุมัติเงินกู้ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม

2.1.2.2 กระบวนการทำบัญชีกองทุน พบว่าการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี เพราะเหรัญญิกของกองทุนหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบบัญชีพอสมควร และสามารถที่จะแนะนำการทำบัญชี ให้กับคณะกรรมการท่านอื่นให้เข้าใจได้

2.1.2.3 อื่น ๆ เกี่ยวกับกระบวนการของหน่วยระบบ A คือ การพิจารณาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 พบว่าข้อบกพร่องของการอนุมัติเงินกู้ของหมู่บ้าน คือ คณะกรรมการจะไม่ให้ผู้กู้ที่มีความยากจน และสถานะทางการเงินที่ไม่ดีกู้ เพราะกลังเงินจะสูญ ไม่ได้เงินคืน ที่สำคัญก็ไม่มีสมาชิกคนใดจะเซ็นต์ค้ำประกันให้ ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านได้รับเงินไม่ทั่วถึง ส่วนมากคณะกรรมการจะอนุมัติเงินกู้ให้กับเครือญาติและคนรู้จักของตนเองตามวงเงินกู้

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1.3.1 ผลโดยตรง พบว่าปัจจุบันหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ได้ปล่อยเงินกู้มาเป็นระยะ 8 เดือน ทางกองทุนได้ปล่อยเงินกู้ครั้งแรก เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2545 ปล่อยให้สมาชิกกู้ไปเป็นจำนวน 69 ราย แต่ในจำนวนผู้ขอกู้บางรายนั้น คณะกรรมการไม่ปล่อยให้กู้ตามจำนวนเต็ม ที่ผู้กู้ยื่นคำขอกู้มาเนื่องจากเกรงว่าสมาชิกจะไม่มีความสามารถในการส่งคืนได้

2.1.3.2 ผลกระทบโดยตรง พบว่า

1. การที่ทางคณะกรรมการปล่อยให้ผู้กู้ กู้ไม่ได้เต็มตามจำนวนที่ขอกู้ทำให้ผู้กู้เกิดความไม่พอใจ

2. ทำให้ผู้กู้ขยายกิจการ หรือเป็นการทำให้กิจการของผู้กู้มีความเจริญยิ่งขึ้น

3. ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านมีงานทำ และมีรายได้ดีขึ้น

2.1.3.3 ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า

1. กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็งมากขึ้น เพราะสมาชิกผู้กู้สามารถนำเงินไปลงทุนทำให้เกิดรายได้ และมีความสามารถที่จะนำเงินนั้นมาชำระคืนได้ ทำให้เงินสะสมในกองทุนไม่สูญเปล่า

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

2. ทำให้สมาชิกในหมู่บ้าน ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะคณะกรรมการ ได้เข้าใจในระบบการทำงาน เกี่ยวกับการบริหารจัดการว่าทำอย่างไรที่จะทำให้กองทุนมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น

3. ทำให้หมู่บ้านมีการติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความรู้กับหมู่บ้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการทำธุรกิจใหม่ ๆ หรือการหาตลาดเพื่อขยายธุรกิจของตนเอง

4. ทำให้สมาชิกภายในหมู่บ้านเกิดความไม่พอใจคณะกรรมการ เพราะคิดว่าคณะกรรมการเล่นพรรคเล่นพวก และเครือญาติ

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัว ของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ในแต่ละรายนั้น ส่วนมากจะนำเงินที่กู้ไปดำเนินกิจการของตนเองที่ทำมาก่อนแล้ว คือนำเงินไปลงทุนเพิ่มเติม ทำให้กิจการขยายตัว ทำให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น ส่วนจุดด้อย คือ ผู้กู้ส่วนใหญ่ไม่ได้นำเงินไปทำกิจการตามที่ตนขอกู้ไว้

2. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของหน่วยระบบ B ส่วนมากสมาชิกในหมู่บ้านจะมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการเกษตร รองลงมา คือรับจ้าง ผู้ที่กู้ในอาชีพเหล่านี้จะนำเงินไปใช้ในการดำเนินกิจการจริง 70% แต่มีบางส่วนที่นำเงินกู้ที่กู้มาไปใช้ชำระหนี้นอกระบบประมาณ 30% ของจำนวนผู้ที่ขอกู้เพราะอาชีพหลักของคนภายในหมู่บ้าน คือเกษตรกรรม

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1. จำนวนเงินกู้ที่ได้จากการกู้กองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 มีผู้ขอกู้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ประมาณ 70% และผู้กู้บางส่วน ไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ประมาณ 30% ผู้กู้ที่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ส่วนมากก็จะนำเงินไปใช้ในการจัดหาวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของตน ทำให้ธุรกิจของตนเองดำเนินไปได้อย่างมีศักยภาพดีขึ้น รวมถึงยังสามารถจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ทำให้สมาชิกภายในชุมชนมีงานทำ และมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1. การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า จุดเด่นของการปล่อยเงินกู้ในแต่ละรายนำ คือ มีบางส่วนที่นำเงินที่ขอกู้ไปทำตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้มาจริง ๆ ส่วนมากจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยสมาชิกผู้ได้นำเงินไปใช้ในการซื้อพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ มาเลี้ยง จุดด้อย คือ สมาชิกผู้กู้ไม่สามารถทำบัญชีรายรับ รายจ่ายได้ เพราะคิดว่าไม่มีความสำคัญ

2. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของหน่วยระบบ B มีหน่วยงานของรัฐได้เข้ามาแนะนำวิธีการทำบัญชีให้แต่ละหมู่บ้าน ซึ่งจะมีตัวแทนจากคณะกรรมการเข้าร่วมอบรม คณะกรรมการจะนำความรู้ที่ได้รับมาสู่สมาชิกในหมู่บ้านด้วย เมื่อมีการนัดประชุมสมาชิกสมาชิกไม่ค่อยให้ความร่วมมือ คือ ไม่ยอมมาร่วมประชุม จึงไม่เห็นความสำคัญของการทำบัญชี

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1. ผลโดยตรง ผู้กู้สามารถบริหารงานในธุรกิจของตนเองเพิ่มมากขึ้น ธุรกิจมีการขยายตัว ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในครอบครัว และภายในหมู่บ้าน

2. ผลกระทบโดยตรง ผู้กู้ไม่ได้ขยายกิจการเพิ่มขึ้น เพียงแต่หาวัสดุอุปกรณ์มาใช้ในการทำงาน เพื่อเพิ่มความสะดวกในการทำงาน

3. ผลกระทบโดยอ้อม ผู้กู้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้เพียงระยะเวลาหนึ่ง สาเหตุมาจากเงินที่ขอกู้มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับการประกอบอาชีพ

ผลการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้ในกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมของผู้กู้ในหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ซึ่งมีการรวมกลุ่มกันในการประกอบอาชีพตัวอย่าง เช่น กลุ่มอาชีพเลี้ยงสุกร ซึ่งผู้ประกอบอาชีพนี้จะมีการนำพันธุ์ลูกสุกรที่ดี มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง โดยมีการซื้อมาจากแม่พันธ์ที่ดี สำหรับการเลี้ยงสุกรเพื่อให้มีคุณภาพจะมีการเลี้ยงดูลูกสุกรโดยมีการให้อาหารจำพวกหัวอาหารรำข้าว เป็นต้น และยังมีการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคต่าง ๆ ให้แก่ลูกสุกรด้วย ซึ่งกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่จะมีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์ในการเลี้ยงสุกรเป็นอย่างดี จึงทำให้ได้สุกรที่มีคุณภาพสมบูรณ์ แข็งแรง เป็นที่ต้องการของตลาด

ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา คือ

1. ผลที่เกิดจากการขยายกิจการของผู้กู้ เช่น กลุ่มอาชีพเลี้ยงสุกร โดยส่วนใหญ่ที่มีการกู้ยืมเงินจากกองทุน จะนำเงินไปใช้ในการขยายกิจการ มีการไปซื้อลูกสุกรมาเลี้ยงเพิ่มเติม มีการนำเงินไว้เป็นทุนสำรองของกิจการ ซึ่งกลุ่มผู้กู้ส่วนใหญ่มีการนำเงินกู้ไปใช้จริงตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ ส่งผลให้ผู้กู้มีรายได้และมีเงินทุนหมุนเวียนในระบบคล่องตัวไม่ต้องไปขอกู้ยืมเงินที่อื่น ๆ อีกเช่น เงินกู้จากกลุ่มนายทุนนอกระบบ ซึ่งมีดอกเบี้ยสูง ดังนั้นจึงทำให้เงินกองทุนของหมู่บ้านมะเริงใหญ่ยังเป็นระบบและมีความมั่นคงดี

2. เกิดการหาความรู้เพิ่มเติม คือ ในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเดียวกัน จะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อปรึกษาและหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพที่กลุ่มดำเนินการอยู่จากผู้รู้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กลุ่มอาชีพที่ดำเนินงานอยู่นั้นมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จสูงสุด

ตอนที่ 3
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3. ผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

3.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน 5 ประการ

3.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า

- มีกองทุนขึ้นมาใหม่จากกองทุน 1 ล้านบาท สมทบกับกองทุน 1 กองทุน
- มีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน
- มีการสร้างงานสร้างรายได้
- มีสมาชิกในหมู่บ้านให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิก

3.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า

- มีคณะกรรมการบริหารกองทุน และคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบ
- มีระเบียบการบริหารกองทุน ระเบียบการกู้ และการคัดดอกเบี้ย
- มีการรับเงินฝาก และระดมทุนเงินฝาก
- มีการนำดอกเบี้ย และผลกำไร มาจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน

3.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า

- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน
- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งพาตนเอง และนำมาใช้ในการบริหารกองทุนการประกอบอาชีพ
- ได้รับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาใช้ในการบริหารกองทุน

3.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า

- ความเข้าใจของสมาชิกกองทุน เกี่ยวกับการดำเนินของกองทุนว่า จะต้องรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ชำระคืนจะต้องจัดการกันเองให้ได้ มิใช่รอแต่ความช่วยเหลือจากทางรัฐบาล

- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการจะประกอบอาชีพ โดยที่ไม่ไปกู้เงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง

- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยใช้หลักในการพึ่งพาตนเอง

3.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง

บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 มีอาชีพดั้งเดิม คือ การทำนา ทำไร่ มีจำนวนครัวเรือน 143 หลังคาเรือน สภาพหมู่บ้านมีถนนคอนกรีตทั่วเกือบทั้งหมู่บ้าน และมีสาธารณูปโภคครบทุกอย่าง คือ ประชากรในหมู่บ้านมีน้ำประปาใช้ทุกหลังคาเรือน ไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน และในปัจจุบันสมาชิกในหมู่บ้าน จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ในด้านการศึกษา ประชากรในหมู่บ้านศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในด้านการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ปัจจุบันนี้สภาพของกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 มีการปล่อยกู้ 69 ราย เป็นเงิน 958,000 บาท โดยนำเงินมาดำเนินกิจการประกอบอาชีพดังนี้

อาชีพ	จำนวน
1. ทำการเกษตร	59 ราย
2. ค้าขาย	8 ราย
3. การบริการ	2 ราย

ในการปล่อยกู้ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน สมาชิกผู้กู้ มีการส่งชำระคืนประมาณ 1.4% ของจำนวนผู้กู้ทั้งหมด ส่วนเงินกองทุนของหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ปัจจุบันคงเหลือเป็นเงิน 51,612.10 บาท และดอกเบี้ยจากเงินกู้เป็นเงิน 862.10 บาท สมาชิกที่กู้ไปส่วนมากมีการนำเงินไปประกอบอาชีพตามคำขอกู้ประมาณ 50% ของจำนวนผู้กู้

3.2 ปัจจัยด้านบวก และด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

3.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบว่า ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ได้มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ แนะนำในการบริหารจัดการกองทุน และการจัดระเบียบของกองทุนให้แก่สมาชิกในกองทุนให้ทราบโดยทั่วกัน

3.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบว่า การส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยไม่ตรงตามกำหนดเวลาที่กองทุนระบุไว้

3.3 การมีองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า ได้มีพัฒนากรชุมชน มาให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตในหมู่บ้าน ได้มีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และนำไปจำหน่ายร่วมกับตำบลอื่น ๆ ภายในจังหวัดนครราชสีมา

3.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

3.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชน จากตัวชี้วัดกำหนด พบว่า

1. มีความสามัคคี ปานกลาง
2. มีความซื่อสัตย์ ปานกลาง
3. ยกย่องคนทำความดี ปานกลาง
4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มาก
5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
6. มีอาชีพสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ 143 ครอบครัว
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น 143 ครอบครัว
8. ในชุมชนมีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มองค์กรประชาชนเท่าเดิมจากปีที่แล้ว
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำ โดยการประชุม
10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม และยุติธรรม
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนในหมู่บ้านได้ โดยมีแผนการที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน

3.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่าสมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีปานกลาง เนื่องจากการสังเกตเวลางานบุญหรืองานศพ ที่จะออกมาช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะคนที่ว่างจริง ๆ เท่านั้น ความซื่อสัตย์จะเห็นคนในหมู่บ้านมีความซื่อสัตย์ปานกลาง จากการยืมของกัน ไม่ค่อยจะได้คืน บางครั้งที่ได้คืนต้องให้เจ้าของทวงถามจึงจะได้คืน การยกย่องคนที่ทำความดี มีปานกลาง เพราะชาวบ้านรู้ว่าใครดี ก็จะเข้ามายินดีต้อนรับด้วย การช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีมาก จากการสังเกตตามงานบุญต่าง ๆ หรือในงานศพ การหาโอกาสการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นบางครั้งเท่านั้นที่จะให้ความสนใจจริง สมาชิกในหมู่บ้านสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และมีความอบอุ่นภายในครอบครัว การตั้งกลุ่มต่าง ๆ ชาวบ้านจะร่วมมือกันดี การประชุมเข้าเสวนารับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี และมีผู้นำ

ที่มีคุณธรรม และยุติธรรม และสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนในหมู่บ้านได้ โดยมีแผนงานที่คิดจากสมาชิกในชุมชน

ตาราง แสดงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ชี้วัด			จำนวนครัวเรือนรวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน	18.18	81.81	-	77
2. ด้านความซื่อสัตย์ของสมาชิกในชุมชน	26.67	75.38	-	77
3. สมาชิกในชุมชนยกย่องคนทำความดี	37.66	62.33	-	77
4. มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน	76.62	23.37	-	77
9. มีการสัมมนาและยอมรับความคิดเห็นของชุมชน	38.96	59.74	1.29	77
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	
11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม	84.41	-	15.58	77
12. ความสามารถร่วมกันแก้ปัญหาชุมชน	100	-	-	77
				ร้อยละ
5. สมาชิกมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม				100
6. สมาชิกในชุมชนหาเลี้ยงครอบครัวได้				เพิ่มขึ้น 38.96
7. ด้านความอบอุ่นของครอบครัวในชุมชน				เพิ่มขึ้น 20.77
10. สมาชิกในชุมชนมีการตั้งกลุ่มอาชีพ				เพิ่มขึ้น 42.85
9. เด็ก สตรี คนชรา ที่ได้รับความช่วยเหลือ				เพิ่มขึ้น 29.87

หมายเหตุ : ข้อมูลตัวเลขร้อยละได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 50% ของครัวเรือนที่อาศัยอยู่

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan

จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
10	10	220	140	1,200	291
15	14	230	144	1,300	297
20	19	240	148	1,400	302
25	24	250	152	1,500	306
30	28	260	155	1,600	310
35	32	270	159	1,700	313
40	36	280	162	1,800	317
45	40	290	165	1,900	320
50	44	300	169	2,000	322
55	48	320	175	2,200	327
60	52	340	181	2,400	331
65	56	360	186	2,600	335
70	59	380	191	2,800	338
75	63	400	196	3,000	341
80	66	420	201	3,500	346
85	70	440	205	4,000	351
90	73	460	214	4,500	354
95	76	480	217	5,000	357
100	80	500	226	6,000	361
110	86	550	234	7,000	364
120	92	600	242	8,000	367
130	97	650	248	9,000	368
140	103	700	254	10,000	370
150	108	750	260	15,000	375
160	113	800	265	20,000	377
170	118	850	269	30,000	379
180	123	900	274	40,000	380
190	127	950	274	50,000	381
200	132	1,000	278	75,000	382
210	136	1,100	285	100,000	384

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ 5
สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การติดตามประเมินผล โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ มากน้อยเพียงใด

1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย ของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

1.3 เพื่อศึกษากระบวนการ การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และเกิดความเชื่อมโยงระหว่างภายในหมู่บ้าน และตำบล

1.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนะของประชาชน ในหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 และศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2. วิธีการดำเนินการ

ผู้ทำได้ดำเนินการประเมินโดยได้ประยุกต์รูปแบบ ซิพพ์ (CIPP) ของ Stufflebeam มาใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ โดยกำหนดตัวชี้วัดขององค์ประกอบการประเมินสภาวะแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) ทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล กลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรในหมู่บ้านที่ผู้ทำวิจัยเก็บข้อมูล คือกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยคณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทั้งที่ได้รับอนุมัติให้กู้ และสมาชิกทั่วไป ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ ตลอดจนข้าราชการที่เกี่ยวข้อง

3. ผลการดำเนินงาน

ผู้ทำวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดต่าง ๆ โดยใช้แบบรายงานบริบท (บร.1-บร.12) ในการสัมภาษณ์เพิ่มเติม การศึกษาเอกสาร และการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน และระดับตำบล แล้วนำข้อมูลที่ได้มา รวบรวมทั้งหมดแล้วนำมาวิเคราะห์ อาศัยให้หลักสถิติ และไม่ใช้หลักสถิติ

การติดตามการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้ผลสรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1
สรุป อภิปรายผล

1. การบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ บรรลุเป้าหมายทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

ข้อ 1 การเกิดกองทุนหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้างรายได้ หรือสวัสดิการของกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ เกิดจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน และมีแนวโน้มที่ชาวบ้าน จะมีส่วนร่วมมากขึ้น เมื่อมีการจัดประชุมประชาหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

ข้อ 2 การมีระบบบริหารกองทุน การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ได้จัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยการให้ชาวบ้านในหมู่บ้านออกเสียงโหวตในการเลือกคณะกรรมการกองทุน และคณะกรรมการกองทุนได้มีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง และลงตัวตามคุณสมบัติของคณะกรรมการแต่ละคน

ข้อ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง กองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ ได้เปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้าน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อย่างสม่ำเสมอแต่ยังไม่สามารถถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด เพราะยังต้องอาศัยความร่วมมือ งบประมาณในการจัดการประชุมทุกครั้ง จากชาวบ้านในหมู่บ้าน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องภายนอกอยู่

ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคม ประชาชนในหมู่บ้านมะเริงใหญ่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ในการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้านกัน เช่น กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มค้าขาย และอาจมีแนวโน้มการจัดตั้งสหกรณ์ในหมู่บ้านอีกด้วย

ข้อ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ประชาชนในหมู่บ้านมะเริงใหญ่ มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ สามารถแยกได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านบวก ได้แก่

2.1.1 ประสบการณ์ของคนในหมู่บ้านที่ประสบความล้มเหลวในการประกอบอาชีพมาก่อน จึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้คนในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยังมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซาก

2.1.2 การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทน ของผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านในหมู่บ้าน

2.1.3 มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย กองทุนกลุ่มอาชีพฟื้นฟูเงินแสนบาท กองทุนกลุ่มออมทรัพย์เฉลิมพระเกียรติ กองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิต ฯลฯ สาเหตุที่มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน เพราะเป็นกองทุนที่มีมาก่อนที่กองทุนเงินล้านบาท เป็นเหตุผลหนึ่งที่จะทำให้การบริหารจัดการเงินกองทุนหนึ่งล้านบาท สามารถบรรลุวัตถุเป้าหมายได้ เนื่องจากสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ การบริหารจัดการกองทุนอื่น ๆ นำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการกองทุนหนึ่งล้านบาท

2.2 ปัจจัยด้านลบ

2.2.1 คนในหมู่บ้านยังมีสภาพการเป็นลูกหนี้ของธนาคาร และนายทุน ซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียน เพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตในระยะเวลาอันสั้น

2.2.2 มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน สาเหตุของการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุนอาจมาจากไม่มีค่าตอบแทนในการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุน หรือเป็นคณะกรรมการกองทุนแล้ว ไม่ได้ค่าตอบแทนอะไรเลย หรือหาบุคคลที่จะเข้ามาช่วยงานในด้านนี้ไม่ได้

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายความรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนาม ผู้ทำวิจัยได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มสมาชิกผู้ประกอบอาชีพค้าขาย กลุ่มเกษตรกร (ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์) กลุ่มบริการ (ช่างซ่อมรถ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า) องค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกหมู่บ้าน

การมีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบอาชีพเดียวกันในการจัดเป็นกลุ่มองค์กรย่อยในหมู่บ้าน ด้านองค์กรแหล่งความรู้ ที่เสริมการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตในหมู่บ้านนั้น มีหน่วยองค์กรมาให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน ได้แก่ หน่วยงานของภาครัฐ และยังมีองค์กรภายนอกหมู่บ้านที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในหมู่บ้านอีกด้วย ซึ่งเป็นโครงการจัดตั้งหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ให้กับทางหมู่บ้านและตำบล

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย

ชาวบ้านในหมู่บ้านทุกคนต่างรู้หน้าที่ของตนเอง สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีกันปานกลางโดยวัดจากการเข้าร่วมงานพิธีทางศาสนาในวันสำคัญ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นส่วนใหญ่ โดยดูได้จากในช่วงฤดูเก็บผลผลิตในหมู่บ้าน ส่วนเรื่องของความซื่อสัตย์และการให้ความยกย่อยคนทำความดีในหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง หากสมาชิกในหมู่บ้านมีโอกาสได้ศึกษาเพิ่มเติมเพราะขาดงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการหาความรู้เพิ่มเติมของสมาชิกในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่สมาชิกในหมู่บ้านจะมีอาชีพหรือมีงานทำกันเกือบทุกคนที่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ ความรักความปรองดองในครอบครัว ส่วนมากคนในหมู่บ้านจะมีมาก เพราะครอบครัวอยู่กันในระบบเครือญาติ การรวมตัวจัดตั้งกลุ่มในหมู่บ้านจะมีอยู่และมีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันอยู่เสมอ มีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา และคนพิการอยู่เสมอ โดยได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐด้วย

5. ผลโดยตรง และผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับกองทุนในอนาคต มีดังนี้

5.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) กับกองทุนหมู่บ้าน เมื่อเวลาผ่านไประยะเวลาหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการ สามารถก่อให้เกิดรายได้ และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้น และดอกเบี้ย ทำให้กองทุนเติบโตขึ้น และสมาชิกที่กู้เงินไปไม่สามารถนำเงินมาส่งคืนพร้อมทั้งต้นและดอกเบี้ย ก็จะทำให้กองทุนไม่สามารถเติบโตหรือหยุดอยู่กับที่

5.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สำหรับสมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินได้ และยังเพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจในบ้านได้มากกว่าเดิม

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ของสมาชิกที่กู้เงินไปประกอบอาชีพ แล้วประสบผลสำเร็จ ก็จะทำให้วิถีชีวิตสมาชิกคนนั้นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

ตอนที่ 2
ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่

2.1.1 กฎระเบียบในการค้ำประกัน หรือหลักทรัพย์ค้ำประกันกับสมาชิกผู้กู้ สมาชิกบางคนไม่สามารถหาหลักทรัพย์ค้ำประกันได้ ในวงเงินที่ต้องการได้ ควรปรับให้เข้ากันทั้งคณะกรรมการและสมาชิก

2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

2.2.1 การจัดการด้านเอกสารไม่เป็นระเบียบ ควรจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อที่หยิบจับได้สะดวก

2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

2.3.1 ควรมีการจัดแนะนำอาชีพเสริม ให้กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ในศาลาประชาคมหมู่บ้านเดือนละครั้งก็ได้

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป หรือเพิ่มเติม

2.4.1 ควรมีการค้นคว้าวิจัยต่อไป เพราะระยะเวลาในการศึกษาการทำวิจัยที่จะได้ผลจริง ๆ และเป็นผลที่น่าพอใจแก่ทุกคน ควรมีการค้นคว้าต่อไปจนสัมฤทธิ์ผล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน, 2544. คู่มือการดำเนินงาน **คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน.**

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมาชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544.** กรุงเทพฯ : สหพัฒนาการพิมพ์.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7. 2544. **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมะเริงใหญ่ หมู่ที่ 7.** นครราชสีมา.

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2544. **คู่มือนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ.** กรุงเทพฯ.

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2545. **ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา.** กรุงเทพฯ : ทัศน์ทองการพิมพ์.

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2545. **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.** กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด

กองทุนหมู่บ้านทำอย่างไรให้สำเร็จ. มติชนรายวัน : หน้า 24 (3 พฤศจิกายน 2544)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี